

Dr. Jószai János
Határrendész tiszthelyettesek alapozó továbbképzése
Türkmenisztánban¹
(a második hét²)

Mottó: Carpent tua poma nepotes³.

A cikkben a „Magyar határrendész Türkmenisztánban” címmel megjelent első, majd az első hétről szóló második írásom folytatásaként tudományos alapossággal, egyúttal olvasmányosan igyekszem leírni, miként vezettük le a foglalkozásokat grúz kollégámmal a második héten a világ egyik legnagyobb nemzetközi szervezetének felkérésére Baharlyban (Bahardenben), Türkmenisztánban. Ezzel elsődleges célom a jelenleg, és a jövőben szolgáló magyar határrendészek és rendőrök segítése, hogy megfelelő szakmai tapasztalattal és nyelvtudással bátran induljanak segíteni, „missziózni” külföldre.

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) angolul Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) Ashgabati Irodájának felkérésére Türkmenisztánban négy hetes továbbképzést tartottam határőr tiszthelyetteseknek. Az első hét, amelynek valamennyi foglalkozását én tartottam, sikeresnek bizonyult.

Május 7. vasárnap Türkmenisztánban munkanap, a hétfői helyett. Így hétfő és kedd, azaz május 9. (itt még a győzelem napja) két szabadnap lesz egyben. Az első órában a személyes higiénéről beszélgetünk. Tetszik nekik, mert nem csak ppt-demo-t mutatok, hanem a saját „missziós” cuccimat is, sok tádzsikisztáni és koszovói személyes élménnyel fűszerezve. Ezután öt órát szánunk a személyazonosításra, ami teljesen új anyag a számukra. David jól felkészült, a tanoncok nagyon élvezik, főleg a visszacsatolásokat, amikor vetített képek

¹ A cikk a Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozata Határrendészeti Tanulmányok című tudományos folyóiratába készült tanulmányorozat harmadik része.

² Lásd 1. számú melléklet, a második hét általam készített eredeti angol nyelvű kiképzési terve.

³ Gyümölcsfádat unokáid fogják élvezni. (Vergilius)

alapján, tesztlapon kell jelölni, ugyanaz-e a személy, vagy sem. Eleinte átlag 30% a találati arányuk, a végére már 70. Elégedettek vagyunk.

Ebéd után Muhamattal irány a barlangfürdő. Pancsolás után saslikozni hívom. A tulaj egyik kb. 12 éves fia a pincér, sűrög, forog, hozza, viszi, jatt, borraivaló nem létezik. Egy adag „sima” sertés nyársat kérek és egy bárányt (van még csirke és valami gyanús nevű, ki tudja miből gyúrt darált hús). Osztozunk a nyársakon. Isteni mindkettő fűszerezése. Zaftos, imádom. Hozzá saláta és lapos kenyér dukál, meg vodka és sör. Az egész 30 manat, tehát kb. 1300 forint.

Saslikra várva. A mögöttem levő bódé az „étterem”.

Keleti kényelem. Alattunk szőnyegek, mögöttünk párnák, előttünk finomságok.

Vacsora után a két tolmácsunk elhúz haza. Szerda reggel jönnek vissza. Éjfélkor⁴ ismét sikerül csetelni a párommal. Látom, de nem hallom (szájról olvasok), ő lát és hall is engem, két tündéri unoka „vendégeskedik” nála. Bájosan mosolyognak és integetnek a kamerába, persze gőzük nincs, mekkora távolságra, hol vagyok, s mi a tényleges szitu.

Reggeli után türelmesen várjuk Romant, a sofőrünket. Ráérünk, jön, amikor érkezik. Ashgabad, a főváros csupán 1,5 óra. A „sztráda” nappal sem különb, mint idefelé hajnalban. Sávok nincsenek, mindenki megy, amerre lát. Közepes a forgalom. A 110 kilométeren két rendőr állomás is üzemel. Minket a diplomata rendszámmal nem állítanak meg.

⁴Ez otthon 21.00, mivel 3 óra csupán az eltérés az időzónák közt.

A terepjárónk nagyon kényelmes. A „sztrádán” 90 a megengedett.

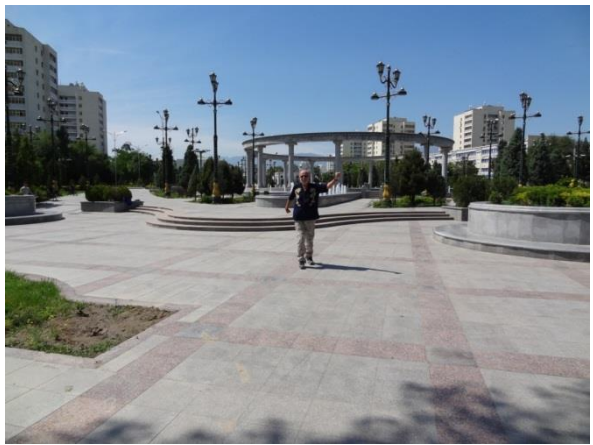
A hatalmas tányérsapkás rendőrök az ellenőrző pontokon nagyon sok járművet megállítanak.

A Tudományos Akadémia és az egyetem épületei.

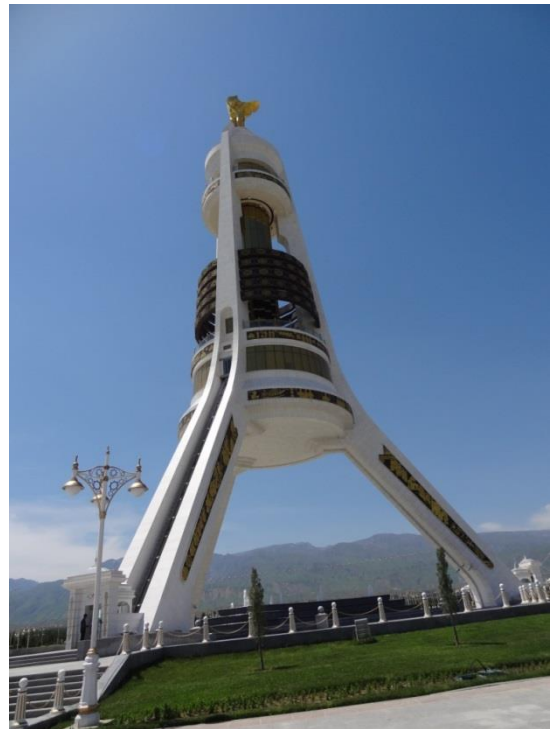

Fent: Modern lakótelep. Cirill és Metód, a cirill ABC megalkotóinak szobra előtt állok. A szovjet korszakból maradtak, hiszen a türkmén abc a törökkel rokon. A nyelv is nagyon hasonló, gyakorlatilag megértik egymást, (erre a tolmácsaink és az asszisztenseink is megesküsznek).

Gyönyörű parkok, szobrok, szökőkutak. A fővárosban szinte csak a modern, csupa márvány részeken autózunk.

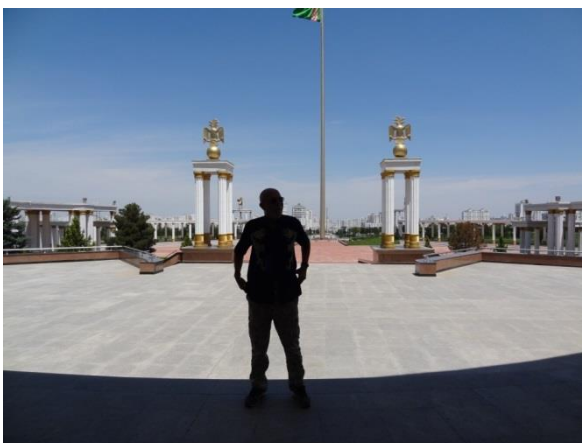

A vadonatúj városrész melletti futurisztikus kilátó csúcs élmény. Rajtunk kívül persze lélek se jár arra. A benne található „múzeum” kizárólag a kedves vezetőről szól. Elégé személyi kultusz feelingünk van.

Meghívom a csapatot egy hangulatos kiskocsmá kerthelyiségébe. Vodka, rágsálni való, sör, csini pincérlány.

Elgurulunk a Nemzeti Múzeumhoz. Kicsit nagyon gigantomániás, de rajtunk kívül látogatóknak itt sincs nyoma. Kérdezem, van-e benne eredeti látnivaló, vagy csak képek és másolatok. Naná, hogy nincs értelme bemenni. Megszavazzuk: kihagyjuk.

Egy plázában szétnézünk, hogy ilyet is lássunk. Igazából semmi érdekes, vásárló is alig. Minden nagynevű nemzetközi cég megtalálható. Veszek ajándékba egy gyönyörű, kézzel szőtt selyem vállkendőt. Ez garantáltan valódi és helyi termék.

Atajan, a projektasszisztensünk vár minket egy elegáns kerthelyiséges étteremben. Jó a saslik, finom a bor és a sör, s a pincér lány csini itt is. Majd 300 manat ötünknek a számla. Be kell szállnom egy ötvenessel, mert Atajannál nincs elég pénz.

Bemegyek közelebről megnézni egy modern mecsetet. Cipőt le. Nagyon szép. A minaretbe sajnos nem jutok be. A többiek nem érdekli, a kocsinál várnak.

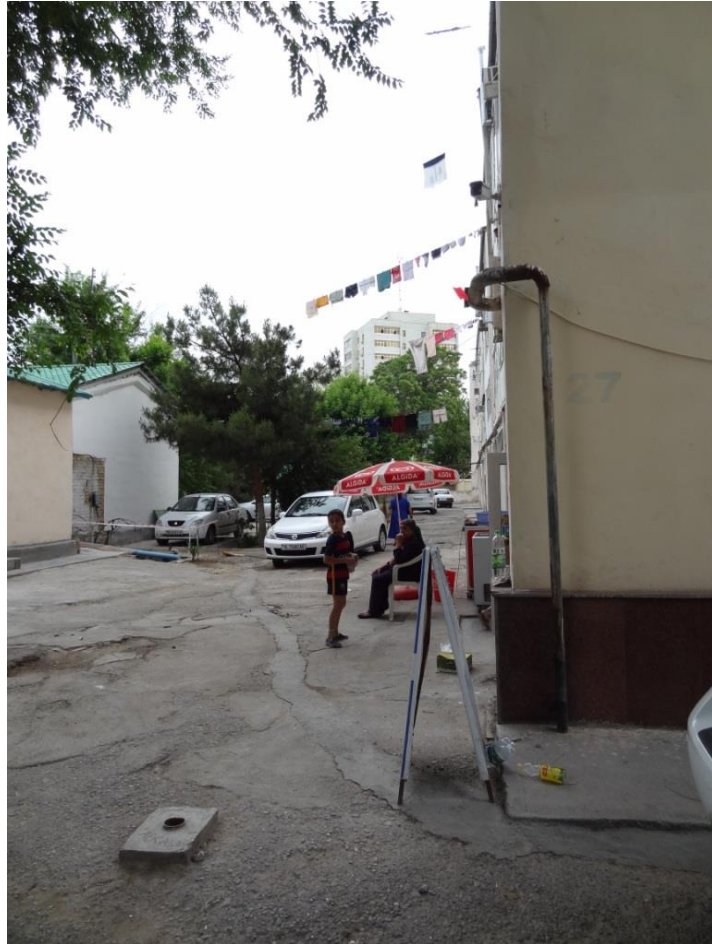

Az utcák szinte üresek. Az orosz piacot (Ruszkij bazar) is megnézzük. Modern, s minden van, mi szem-szájnak ingere. Eladók mosolygósok, vevő alig. Elém toppan egy biztonsági okoska, tilos fotózni!!!, töröljem a képeket. Végül is egyet sikerül megmenteni. Jót röhögök, s mondom is a többieknek, hogy a mai technikai szinten ez egy jókora baromság (lehetne nálam tollba, vagy szemüvegbe épített kamera is, amit soha nem szúrnak ki, vagy a mobilommal is tudnék úgy fotózni, hogy észre sem veszik).

Fent: gyalogos alig akad. Lent: jégkrém, pattogatott kukorica, üdítő a piac bejáratánál és az egyetlen megmentett kép a piacról.

Elmegyünk Roman lakásához, s fel is hív, hogy megnézzem, mialatt David fodrászol a földszinti kis „szalonban” (rövid haját még rövidebbre vágatva). A hetvenes években épült tízemeletes panel pont olyan, mint nálunk. Gyanús csövek, vezetékek. Utólag üvegezett erkélyekkel az egész telep elég vegyes képet mutat. A lakás 2,5 szobás, kulturáltan, oroszosan berendezve, két langaléta kölökkal, csinoska duci feleséggel. A nagymamáé a beépített erkély.

Hazafelé is gyenge a forgalom. Lepukkant kockaladák, 70 éves teherautók, zsír új baromi drága luxusautók, sokat megélt buszok összevisszasága a festett sávoktól mentes, úgy 3,5 sávnyi széles úton.

Remek kirándulás volt. Besötétedéskor megterítünk a teraszon. Saslik – vodka, druzsba zárja az első szabadnapot. Az ebédünket félretették, pont jó a sör előtt a borscs. Ekkor még nem tudhattam, hogy nem lesz több kirándulás.

A Győzelem Napja ragyogó, napsütéses, vakító nyári reggellel ébred és hamar átvált gutaütésszerű melegbe. Zümmög a légkondi, írom az óravázlataimat, igazítom a képeket, utána lazulok, kis szundi is belefér ebéd után. A laktanya kihaltnak tűnik. A tanulókat békén hagyjuk. A vacsihoz nagyon finom jégkrém is dukál. Elküldtem a heti jelentést. Muhamat megérkezett, hozott türkmén szárított-füstölt húst, kolbászkákat és konyakot a szokásos csillagözönös esti traccshoz. 10-kor elköszönök.

A szerda vacakul indul, lehet, hogy összejött egy kis megfázás. Mindenesetre kihagyom a tornát és beveszem a szükséges gyógyszert⁵. Szokásos lecsós-tojás jellegű izé. Ma már ketten is nekem adták a 3 db. fekete olívbogyó-iráni sajt járandóságukat, én imádom, ők meg nincsenek oda érte.

A délelőtt Davidé. Térképismeret. Besegíték. Elképesztő, mennyire hiányosak az ez irányú ismereteik. Nem csak a katonai, de a közönséges domborzati és közigazgatási térképekhez sem értenek. Úgy tűnik, ez az egyik legfontosabb és leghasznosabb tananyag. Csillogó szemmel isszák az ismereteket. Koordináta-rendszer, méretarány, háromszögelés. Ha ismét jövök, erre jóval több tanórát szánok. Nekilátok közben a 3 hátralevő heti és az összegző zárójelentés előkészítésének. A térképismeret fontosságát természetesen vastagon kiemelem. Újraélem a zsenge tisztkoromat. Kiképzőtisztként Ady-ligeten 1975-82 között nagyon sokszor megtapasztaltam, milyen meglepő tud lenni, amikor azt hiszi az ember, hogy valami természetesen mindenki által ismert, tudott, aztán még se⁶.

Az egészségügyi és elsősegély ismereteket bőséges szemléltetéssel és gyakorlással tanítjuk. Még nem találkoztak az újraélesztéssel és a hogyan cipeljük egyedül sérült társunkat feladatával. Megint nagy a siker.

Vacsihoz finom gyümölcshalála is jár (megmaradt alma, körte, kivi, narancs apró kockákban, finom lében). Sörözgetünk a ház előtt a milliárd csillagos sivatagi estében. Egy katona hoz 2 friss lapos kenyeret. Egy ölnyivel érkezik, a többit viszi a tiszt lakásokhoz. Atajan oroszát értem a legjobban, aztán Muhamatét. A két hét alaposan felfrissítette a leülepedett ismereteket⁷. Viszont hiába a felsőfokú nyelvvizsga, ha nem gyakorlod, elkopik a tudás. Oroszul még mindig nem tudok „gyorsreagálni”, jóllehet mindent megértek. Szokás szerint sok egyszerű szó nem ugrik be, ha válaszolni akarok. No, még van két hét.

A híradóban 39 fokot jósolnak csütörtökre. 6-kor mindenesetre már jó meleg van. Egészen jól aludtam. Kialakult a fürdőszoba-használatunk rendje. Hálaistennek nincsen ütközés, jól elvagyunk négyen.

⁵ Lásd: Következtetések, javaslatok.

⁶ Akkoriban például az újoncnak még oktatni kellett a vízöblítéses/angol WC használatát.

⁷ Lásd: Következtetések, javaslatok.

A reggelihez mindig van valami édeskés tejes szmötyi (tejbegríz? zabkása?). Remélve, hogy egyszer valami finom sajtos, vagy májas szósz lesz, néha a villa hegyével megkóstolom. Nem ízlik. A tanulóim hatalmas merőkanálnyi adagot kapnak, és gyakran kérnek repetát.

Navigálás, koordináta-rendszer, helymeghatározás, GPS használat, sok gyakorlással, kiscsoportban. Nagyon élvezik, ismét rengeteg új ismeretet kapnak. Megint besegítek Davidnek.

Az ezredes is jön, és beledumál. Kicsit idegesítő, mert „okosabb vagyok ezeknél” stílusban löki. Nyilván presztízskérdés számára, ezért szó nélkül hagyom, az viszont tényleg nem zavar, hogy tanórákon kívül mit művel az osztállyal (ma reggeli előtt visszazavarta őket az étterem elől, mert nem szépen, kötelékben jöttek).

David velem ellentétben nem képes időre befejezni az óráit, sőt ma visszarendeli a tanoncokat ebéd utánra. A kaja fantáziamentes, gyakorlatilag variálják ugyan (ma pl. bab is volt a lencselevesben), de az íz világ az összetevőktől függetlenül állandó. Amúgy jókora adagokat kapnak a hallgatóink. Én meg folyton rábeszélem az osztogató szakácsot, hogy „nye nada mnoga, tolka málenkij”.

A napok óta a laktanya udvarán állomásozó munkagépekkel végre nekiláttak a zúzalékkal jól megszórta, majd lehengetelt utak aszfaltozásához. A meleg kiegészül zajjal, porral és bűdössel, pech, ezt most jól kifogtuk.

A délutáni két óra jól sikerülne, ám ezredesünk szokás szerint késve jön, aztán bekérdez, milyen óra is van. Ahhoz képest, hogy az egész kiképzési tervet egyedül csináltam, támpontom sem volt, a tanulókról csak az utolsó percben kaptam kevéske infót, eléggé idegesítő, hogy most értetlenkedik. Persze neki is heti jelentést kell írnia, csak nem az EBESZ-nek.

Vacsi után kiszaladtunk Muhamattal a boltba. Ismét tizenöt percbe került, mire kijutottunk a kapun.

Minden nap dolgozik a tiszt lakásoknál néhány katona. Sávoly alsó, felső, kalap. Ássák a kertet, ágyásokat alkotnak, ültetnek, locsolnak. Ma köbméternyi trágyát szórtak, van illat rendesen. „Közmunka”. A bázison az élet a mi ötvenes, hatvanas éveinket idézi.

Május tizenegyedikén este hétkor még 37 fok van. Mi lehet itt nyáron? Kilenckor kerülök ágyba. A többiek hajnali egykor zörögnek fel.

Egyre jobban hiányzik a család, meg egy kis hazai íz is (sült krumpli, rántott hús, normális sajt, csemegeuborka, stb.)⁸.

Péntek reggel, totál nagymosás, az ágynemű is sorra kerül. Reggeli után már lehet leszedni a szárítókötélről.

Gyilkos melegben tartom az órát. Ismét dicsérem magam, hogy hoztam kalapot. Kis vizsgaharcászat vaklőszerrel, pukkanós gyakorlógránáttal. „Hadijáték”: fele véd, másik támad, aztán csere. Járőrözés, fegyveres határsértő csoport elfogása.

⁸ Valamennyi külszolgálatnál azt tapasztaltam, hogy a tizedik nap körül jelentkeznek a hiánytünetek. Az egyhónapos távollétre ugyanúgy készülni kell „agyilag”, mint a hosszabbra. A fél éves egyedüllét is elviselhető. Csak hozzáállás kérdése. Az internetes kapcsolat (Skype, WhatsApp, Messenger, Wiber, stb.) sokat segít.

Beállítom a helyzetet, aztán indulhat a játék. Legalább 30 évet fiatalodok.

Estére legalább már kicsit feltámad a szél, így nem annyira elviselhetetlen a hőség. Készítem a jövő heti óravázlataimat és a második heti Weekly Reportot. Közben hallgatom a Klubrádiót a laptopomon. Megjött a nyugdíjam, a biztosításom rendben levonva a számlámról. Viszont rádöbbenek: tuti, hogy táv-babráltak a gépemmel. Gyanúsán lelassul. Elszállt az antivírus progim. Gyorsan aktiválom. Ma rövidre fogjuk a csillagfényes esti vodka-sörös csevejt. Tízkor elgondolkodom, hogy nem lenne-e jobb a teraszon aludni.

A szombattal elérkezett a félidő. Szokásos harmatos reggeli (itt nem ismerik a „reggelizz mint egy király” kezdetű népies bölcséletet).

Davidé a délelőtt. Ebédig egyedül maradok, s végre nyugisan befejezem a 3. heti óravázlatokat, segédanyagokat és a második heti jelentést. Természetesen nem érnek vissza a tereptanról ebédidőre.

Ketten maradunk a fiatalabbik tolmácsunkkal. 2-kor irány Köv-Ata, imádott barlangfürdőm. A jegyszedő most is ugyanaz, ragaszkodik a 40-hez. Atamyratnak 3-ért veszem. Hogy miért tizenháromszoros az ár a külföldinek? (Igaz, a 40 manat kb. 1.680 HUF, úgyhogy nem vág földhöz.) Otthon is be kéne vezetni a hazainak olcsóbb rendszert a gyógyfürdőkben. 3x25 perc, szuper. Egyedül vagyunk, aztán befut élelmezési vállalkozásunk 3 fős személyzete. Jót

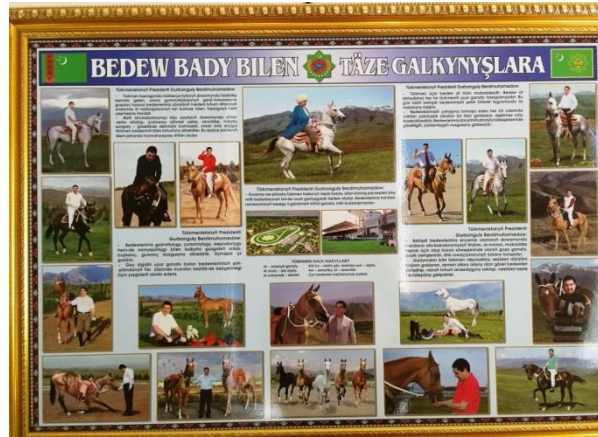
beszélgetünk. Egyszerű emberek, egyszerű étellel és igényekkel. Viszek egy, a kiképzéshez használt katonai fejlámpát (gumipántok, 3 ceruzaelem, led izzó, állítható fókusz). Nagyon praktikus, de kár volt, kiderül, a víz tetején foltokban hártya lebeg, beljebb pedig tollak, pihék, madárkaki, s még ki tudja, mi úszkál a vízen és vízben.

Szóval jó ötlet volt eddig is hazaérve alaposan zuhanyozni, a cuccot pedig bevágni az orosz feliratos LG mosómasába. Amúgy azon a részen, ahol mi fürdünk (kb. 60 négyzetméter) egészen tiszta a víz, mert a fürdőzők úszást imitálva betereleik a koszt a belsőbb részekbe. Jó mélyre lelátni a tóban a fejlámpa fényében. Nem véletlen tehát, hogy alig van pár gyenge fényű lámpa a barlangban.

Most már jobban megy a kegyetlen meredek lépcsők megmászása kifelé. Mire hazamegyek, kisportoltabb és még makkegészségesebb leszek.

Kiülünk egy kis saslik-vodkára a bal első „kerthelyiségbe”. A tulajnak csak fasírtszerű és csirke van, de bárányt szeretnék. Segond, hoznak a szomszédtól. Benézünk a szokott boltba konyakért. A tulaj tegnap ellenőrzést kapott, meg is bukott, mert töményre nincs engedélye. Közben befut az osztályom melegítőben. Szó szerint fut, hisz végül is csak 3 kilométer a bázis. Kedélyesen integetünk egymásnak. Páran barlangoznak, a többség fut vissza a bázisra. Egészségesek, kisportoltak, fiatalok. Simán teljesítik bármikor a felmérő tesztet. Ez nagyon hasonló a hazaihoz, de több számot kell teljesíteni és durvábbnak tűnik.

Baharlyt (ez a legközelebbi kisváros) terveztem holnapra. Jön a telefon: nem tudták elintézni az engedélyt. Nem tudom, engem féltenek, vagy a települést tőlem, esetleg kell pár nap, hogy eldugják a szupertitkos izéket. Mondom, a magyarországi ötvenes évek, s hozzá a Kedves Vezető képei, cselekedetei és idézetei aranyozott keretben mindenhol a falakon. És gyakorlatilag folyamatosan „vigyáznak rám”.

(15 éve Tádzsikisztánban jött folyton 2 fiatal bőrkabátos utánunk cseppet sem feltűnően.)

Vacsora után vendégül látjuk az osztályelsőt, akit az első nap választottam ki, mint legtapasztaltabbat. Egészen jó fej. Még akármí is lehet belőle. Mondom neki, írjon, amikor országos vezető lesz. Mondjuk most őrmester, kell még neki kis idő.

Éjjel tizenegykor 5-ös erősségű földregés Ashgabadnál. Az ágyaink rendesen rázkódtak, de nem törődtünk vele. Épp lefeküdtünk. A reggeli hírekből pontosítottunk. Végül is akár a kb. 10 km-re levő cementműveknél is lehetett volna ez egy külszíni robbantás. Se sérült, se anyagi kár. Úgy látszik, tudnak építkezni.

Következtetések, javaslatok:

1. Tiszthelyettestől tábornokig nyugdíjba vonulás után is jól hasznosítható a szolgálati évek alatt megszerzett szakmai és nyelvtudás.
2. Soha nem szabad feladni és pályázni kell minden lehetséges szervezetenél és minden olyan beosztásra, amelyhez megvan a képzettség, szakmai tudás, tapasztalat és nyelvtudás.

3. Nyelveket kell tanulni és folyamatosan karbantartani. A világ annál jobban kinyílik, minél több nyelvet beszélsz.
4. Hasznosítsad a megszerzett szakmai és nyelvtudásodat!
5. Ha színvonalas munkát végzel a különböző missziókban, nemzetközi szervezeteknél, azzal nem csak magadnak, de hazádnak és a magyar rendvédelmi szakembereknek / rendészettudományának is dicsőséget és elismerést szerzel.
6. Vezess naplót, írd le a tapasztalataidat és tedd közzé azokat, hogy ezzel segítsed a jövő generációit a még színvonalasabb munkavégzésben!
7. Ha módodban áll, tegyél meg mindent, hogy a rendvédelmi szakemberek minél képzetesebbek legyenek és a rendészettudomány is elnyerje méltó helyét!
8. Lehetőleg a misszió előtt szerezz be minden információt, ami a munkavégzéshez és a szabadidő elöltéséhez kell!
9. Ha misszióba mégy, vidd magaddal az összes „lehet, hogy szükség lesz rá” gyógyszert! („Kérdezze meg kezelőorvosát, gyógyszerését”!)⁹
10. Gyakorold rendszeresen és gyakran a már elsajátított nyelveket, hogy naprakész légy! Megszerzett nyelvtudás nem vész el, de leülepszik és idő kell a „felpiszkálásához”.

⁹ Ha nincsen rá szükség, legfeljebb visszahozod. Szinte biztos, hogy a távolabbi országokban nem olyan néven, nem olyan kiszerelésben kapható a szer. Pekingben például elvétve találni nyugati gyógyszert árusító patikát. Egy év alatt mindössze kettőt láttam. A kínai orvoslás viszont nem biztos, hogy beválik a tablettához szokott európainak.